13.5. Етичні засади взаємовідносин між правниками. Реагування на неетичну поведінку колег

Етичні засади взаємовідносин між правниками є важливою складовою професійної етики юридичної професії. Вони спрямовані на забезпечення взаємної поваги між представниками правничої спільноти, підтримання високих стандартів професійної поведінки та формування довіри до правосуддя і правничої професії загалом. Дотримання таких стандартів сприяє належному здійсненню правосуддя, ефективному захисту прав людини та утвердженню принципу верховенства права.

На міжнародному рівні етичні засади поведінки правників відображені у Бангалорських принципах поведінки суддів (Bangalore Principles of Judicial Conduct, 2002), які встановлюють базові цінності суддівської діяльності, зокрема незалежність, безсторонність, доброчесність, належну поведінку, рівність та компетентність. Зокрема, Value 4 – Propriety передбачає, що суддя повинен поводитися таким чином, щоб підтримувати гідність судової посади та зміцнювати довіру суспільства до судової влади. Це стосується також взаємовідносин суддів із колегами, представниками сторін та іншими учасниками процесу.

Основні правила взаємовідносин між адвокатами закріплені у Розділі VI Правил адвокатської етики. Згідно зі статтею 51 Правил адвокатської етики, взаємовідносини між адвокатами повинні будуватися на засадах взаємної поваги, дотримання професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. Такі відносини повинні ґрунтуватися на принципах адвокатської діяльності, визначених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також на рішеннях органів адвокатського самоврядування.

Корпоративна єдність адвокатури передбачає взаємну довіру між адвокатами та співпрацю, спрямовану на належний захист інтересів клієнтів. Відповідно до етичних стандартів адвокат повинен уникати дій, які можуть безпідставно загострювати конфлікти між клієнтами або створювати перешкоди для професійної діяльності іншого адвоката.

Однією з важливих вимог професійної етики є заборона некоректної поведінки щодо колег. Зокрема, адвокат не повинен допускати щодо іншого адвоката висловлювань або дій, що принижують його честь, гідність або ділову репутацію, а також поширювати свідомо неправдиві відомості про нього. Подібні дії суперечать принципам професійної солідарності та можуть підірвати довіру до адвокатури як інституту.

Важливою складовою етичних взаємовідносин між правниками є дотримання принципу добросовісності у професійній діяльності. Адвокат повинен поважати процесуальні права іншого адвоката, не створювати штучних перешкод для його діяльності та не використовувати некоректні способи отримання переваг у судовому процесі. Також адвокат має уникати позапроцесуального спілкування із суддею по суті справи, якщо це не передбачено законом, і не повинен спонукати до такого спілкування клієнта.

Окреме значення має реагування правників на неетичну поведінку колег. Професійна етика передбачає, що правник не повинен ігнорувати порушення етичних стандартів, якщо вони мають істотний характер і можуть завдати шкоди інтересам клієнта, правосуддю або авторитету професії. Водночас таке реагування має бути виваженим і відповідати принципу професійної коректності.

Форми реагування можуть бути різними. У багатьох випадках доцільним є безпосереднє звернення до колеги з метою врегулювання ситуації, що відповідає принципу професійної солідарності. Якщо ж порушення має серйозний характер або не може бути врегульоване шляхом професійного діалогу, правник може звернутися до органів адвокатського самоврядування.

Відповідно до статті 33 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», дисциплінарне провадження щодо адвоката здійснюється кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури (КДКА). Підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку. Згідно зі статтею 34 цього Закону, дисциплінарним проступком визнається, зокрема, порушення Правил адвокатської етики.

У сфері суддівської діяльності дисциплінарну відповідальність суддів розглядає Вища рада правосуддя. Згідно зі статтею 131 Конституції України, Вища рада правосуддя здійснює, зокрема, дисциплінарне провадження щодо суддів. Якщо правник або інша особа вважає, що суддя порушив правила суддівської етики або вимоги законодавства, вона має право подати дисциплінарну скаргу до цього органу.

Практичні приклади допомагають зрозуміти зміст цих принципів. Наприклад, адвокат під час судового засідання дозволяє собі образливі висловлювання щодо адвоката іншої сторони або поширює неправдиві відомості про нього. Такі дії можуть розглядатися як порушення правил адвокатської етики і стати підставою для дисциплінарної відповідальності. Іншим прикладом є ситуація, коли суддя публічно висловлюється зневажливо щодо своїх колег або ставить під сумнів їхню професійну компетентність без належних підстав. Подібна поведінка може підірвати авторитет судової влади та також стати предметом дисциплінарного провадження.

Таким чином, етичні засади взаємовідносин між правниками базуються на принципах взаємної поваги, професійної солідарності, добросовісності та дотримання високих стандартів професійної поведінки. Реагування на неетичну поведінку колег є важливим механізмом підтримання професійних стандартів і забезпечення довіри суспільства до правничої професії та системи правосуддя загалом.